EN STORBEDRIFTS HISTORIE

Hans P. Lødrup: A/S Akers mek. Verksted 1841—1951.

Akers mek. Verksted, det høres svært høytidelig og kjedelig ut for en så populær bedrift. Det brukes vel også meget sjelden annet enn i høytidelige dokumenter o. l. Ellers heter det «på Aker» til forskjell fra «i Aker» som betyr bygden.

Verkstedet er så å si vår representasjonsbedrift. Kommer en seilende inn fjorden til Oslo, ligger Rådhuset der mektig og stort i bunnen av Pipervika, til høyre har vi Akershus, rikssymbolet, historien, til venstre det travle næringslivet av i dag i form av landets største og mest moderne skipsbyggeri. Det kler denne hederskronede gamle bedrift på denne måte å representere byens næringsliv. Om det er så greitt for verkstedet er en annen sak, så inneklemt og fastlåst som dette ekspansive foretagendet ligger der i dag. Vi så allerede i trettiårene hvor vanskelig det var. For å følge med i utviklingen måtte verkstedet ha en stor flytedokk. Det var uråd å plasere denne annet enn midt for utsynet fra Rådhusplassen ut mot fjordgapet. Av tekniske og økonomiske grunner var dette uunngåelig, men det er jo sitt næringsliv byene lever av, og en skjærer jo ikke av den grenen en sitter på, men kjedelig er det.

Dette av okkupasjonen så forsinkede jubileumsskrift har vært meget etterlengtet, det er jo et av byens eldste og dens største industriforetagende.

Verkstedet dukket ikke opp som en fugl Føniks, fin og stor, liksom Hydro i sin tid. Nei, det trådte i uhyre små barnesko både lenge og vel. Navnet Aker har det fått på grunn av at det sted hvor hjulene først begynte å rulle dengang ennå lå i Aker, nemlig i det sørvestre hjørnet av Seildukens nåværende område nede ved elven. Det var da tolv mann som jobbet her. Opprinnelig var verkstedet hovedsakelig anlagt for å betjene industriene i byen. Disse hadde vært nokså ille stilt. Gikk noe i stykker hendte det at en måtte sende hest og mann helt ut til Bærums

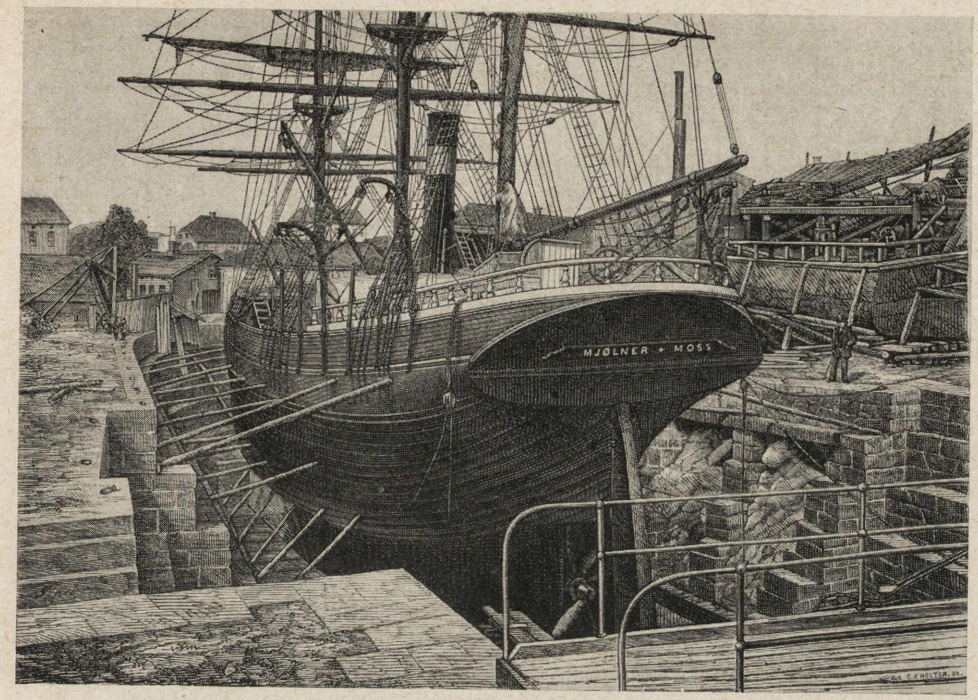

Akers første tørrdokk fra begynnelsen av 1870-årene. Etter «Ny Illustreret Tidende».

verk. Ekipaget måtte vente her til verket hadde fått sakene ferdig, og det kunne ta dager. En har vel av og til hatt folk nede på havnen for å stelle med dampbåtene, men noe reparasjonsverksted kunne jo ikke verkstedet høyt oppe i Akerselva bli, og et slikt trengtes mer og mer etter som dampskipstrafikken økte.

Så i 1854 bryter en resolutt over tvert, erverver en tomt av løkken «Holmen», og flytter hele verkstedet ned til havnen. Holmen er det gamle Christianias eldste industriområde ved siden av strøket langs Akerselva. Nesten akkurat 100 år tidligere var det eldste kjente teglverk fra moderne tid blitt anlagt her. Ja, jeg tror dette var det eldste i landet.

Snart er bedriftens navn helt misvisende. Ikke alene lå det ikke lenger

i Aker, men det er heller ikke lenger noe tjenesteverk, som lager litt av hvert for industrien og andre. Bedriften har nå helt konsentrert seg om det som flyter på bølgen den blå: bygge og reparere båter. Christiania skipsbyggeri hadde dekket virksomheten bedre, men noen navneforandring ble det selvfølgelig ikke tale om, så vel innarbeidet som det gamle navn var.

I første avsnitt av bedriftens historie er kapitalmangelen den store fiende en har å kjempe mot. Ikke noe særlig for Aker, men et tidens onde. Forfatteren innleder med et interessant kapitel om de økonomiske forhold i Norge i første havdel av 1800-årene. Det som især kjennetegner det økonomiske liv i denne tid er den katastrofale pengemangel. Det var med ytterst store vanskeligheter det lyktes å få satt noe i gang, og ekspansjonen måtte nødvendigvis gå langsomt.

I det senere avsnitt av bedriftens historie er hovedfienden de skiftende konjunkturer. Skipsbyggeriene er vel den industrigren som er mest følsom overfor konjunkturskiftninger. Papir, tekstiler, gjødningsstoffer etc. har da alltid en viss avsetning, hvor flaue enn tidene er. Skipsrederne kan bare la være å bygge i dårlige tider, hvis de ikke kan få bygd sine båter særlig billig. Arbeidsstokken kan naturligvis reduseres noe, men den faste stab av fagarbeidere kan en ikke skille seg av med, det ville være døden. Av beretningen ser en ofte at det er blitt kalkulert uten fortjeneste, ja til og med med tap, og til sist også med kommunal støtte i form av gratis elektrisk strøm.

Den røde tråd i beretningen er ledelsens pågangsmot. Særlig var dette beundringsverdig under krisen etter forrige verdenskrig, da man med krum hals gikk inn for et gigantisk moderniserings- og utvidelsesprogram. Akers mek. Verksted skulle stå på høyden, som et av Nord-Europas mest moderne skipsbyggerier, fullt ferdig til å skumme fløten av den oppgangsperiode som måtte komme. Dette var selvfølgelig ikke uten risiko med den gjeldsstiftelse som dette medførte, men med den gode ledelse som bedriften hadde, ser det ut som finansinstituttene tok risikoen med sinnsro, hvilket jo har vist seg berettiget.

Vi inntegner dette arbeid blant den rekke av gode bedriftshistorier som i de siste år er kommet ut. Det er viktige publikasjoner til belysning av landets økonomiske historie. *Arno Berg.*